

YUCOM Komitet pravnika za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights

Svetogorska 17, 11000 Beograd, Republika Srbija

Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980

e-mail yucomoffice@gmail.com www.yucom.org.yu

Govor mržnje u Srbiji

Ovaj broj podržan je od
National Endowment for Democracy

Newsletter No.2

Govor mržnje u Srbiji kao reakcija na priznavanje nezavisnosti Kosova od strane Crne Gore i Makedonije

Nakon priznanja nezavisnosti Kosova od strane Crne Gore i Makedonije 09.10.2008. usledila je erupcija politički oštrih i neodmerenih izjava iz Srbije i vlasti i opozicije, koje su u velikom broju slučajeva sadržavale i elemente govora mržnje. Diskriminatorske reakcije građana su bile samo logična posledica osnovne poruke koju je poslala vlast. Pravdajući oštre reakcije posebno u odnosu na Crnu Goru i Makedoniju (ambasadori tih zemalja su proterani kao *personae non gratae*) državni vrh Srbije je posebno isticao da je to zbog toga što su ove dve države priznale nezavisnost Kosova samo dan pošto je „Srbija doživela veliki međunarodni uspeh” odlukom Generalne skupštine UN da se od Međunarodnog suda pravde zatraži mišljenje o zakonitosti proglašenja nezavisnosti Kosova, te je priznanje Kosova od strane nama susednih država predstavljalo svojevrsnu izdaju, odnosno „zabijanje noža u leđa”, kako je izjavio ministar inostranih poslova Srbije Vuk Jeremić. Posebna oštrina u izjavama bila je upućena Crnoj Gori, tako da se često sticao utisak kao da Srbija još uvek nije svesna da je Crna Gora nezavisna država.

Odluke vlasti o preduzimanju „uzvratnih mera” proizvele su i otvorile prostor medijima za dalje širenje atmosfere napetosti, pa i nasilja, govora mržnje i insistiranje na svim negativnim stereotipima koji su usmereni i prema pojedinim političarima, ali i narodima u susednim državama. Pretnje kaznenim merama Srbije prema Crnoj Gori i Makedoniji, zatim i proterivanje crnogorskog i makedonskog ambasadora iz Srbije nakon što su ove dve države priznale nezavisnost Kosova, dovele su do toga da se u mnogim izjavama i novinskim tekstovima otvoreno manifestuje stigmatizacija i govor mržnje protiv političkih lidera i naroda koji su nekada živeli u istoj državi.

YUCOM

Komitet pravnika za ljudska prava

Svetogorska 17, 11000 Beograd, Republika Srbija Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25

e-mail yucomoffice@gmail.com; www.yucom.org.rs

Vuk Jeremić, ministar inostranih poslova Srbije, se u brojnim intervjuima i izjavama koje je tih dana dao nije ustezao od prizemnih kvalifikacija, neprimerenog pokazivanja emocija, naročito besa, i njegov stav je bio daleko od onoga što bi jedan ministar inostranih poslova trebalo da predstavlja. Vuk Jeremić se ponašao kao kolumnista tabloida i takvim ponašanjem je izazvao divljenje od strane pripadnika radikala, sadašnjih naprednjaka kao što je Brana Crnčević, koji mu je u dnevnom listu „Kurir“ posvetio celu kolumnu, preporučujući i drugim političarima da slede njegov primer. Između ostalog, Vuk Jeremić je u svojstvu ministra inostranih poslova izjavio i da Crna Gora nije suverena država i da odlukom da prizna Kosovo, samo dan nakon što su UN to pitanje prosledile Međunarodnom sudu pravde, Crna Gora je pokazala da ne vodi samostalno spoljnu politiku i da nije u punom smislu suverena država.

Karakteristično je i da je ministar inostranih poslova **Vuk Jeremić**, za Crnu Goru koristio isključivo sintagmu „režim u Podgorici“ ili „crnogorski režim“ ili „režim Mila Đukanovića“ što je očigledno bilo sa namerom da pokaže da Crna Gora nije demokratska država sa demokratskim izabranim rukovodstvom, nego da se radi o režimu jednog čoveka i o diktaturi protiv volje građana Crne Gore. „Režim u Podgorici je ovo uradio smišljeno, samo dan posle naše velike pobede u UN, i to po direktnom diktatu onih čije su ideje ubedljivo poražene prilikom glasanja u Generalnoj skupštini...“. „Režim u Podgorici očigledno hoće da pokida veze između Srbije i Crne Gore, čime nanosi ogromnu štetu narodu koji stotinama godina živi zajedno. Mi smo dva bratska naroda i nećemo dozvoliti da nas iko posvađa. Učinićemo sve da zaštitimo interese naših sunarodnika u Crnoj Gori, ali i svih ostalih građana Crne Gore. Oni neće trpeti posledice mera koje će Vlada Srbije u skladu sa zakonom preduzeti...“, izjavio je Jeremić.

Ministar unutrašnjih poslova Miloševićevog SPS-a, **Ivica Dačić** je ocenio „da će verovatno sada morati da se vrši "revizija guslarskih pesama", književnosti, čojstva i junaštva, jer su se čitavu svoju istoriju Crnogorci borili protiv Turaka i oslobađali Kosovo od turske i albanske okupacije, zajedno sa Srbijom.“ **Dragan Marković Palma**, nekadašnji Arkanov saveznik, a sada predstavnik vladajuće proevropske koalicije kao šef Jedinstvene Srbije i gradonačelnik Jagodine, izjavio je ovim povodom: „... Građani Srbije više ne treba da idu u Crnu Goru na more! Onima koji imaju crnogorsko državljanstvo treba zabraniti da kupuju imovinu u Srbiji. Avioni za Crnu Goru treba da prestanu da lete. A Milo Đukanović i Filip Vujanović treba da se proglase nepoželjnim osobama u Srbiji...“, čime je unapred izdiktirao niz „poželjnih“ mera koje bi Srbija trebala da preduzme prema Crnoj Gori. Marković još i ističe: „...Zašto bi Srbi nosili pare u Crnu Goru kada na samoj granici morate da platite taksu, otvore vam gepek, ne možete da nosite ništa od hrane i tako dalje. Evo, ja šaljem poruku građanima Srbije - ne idite na more u Crnu Goru, idite u neku drugu državu“. **Velimir Ilić** (Nova Srbija), bivši ministar za infrastrukturu u Koštuničinoj Vladi, kaže: „...Priznanje Makedonije i Crne Gore su nas, maltene, u srce udarila, i svakog građanina Srbije mnogo zaboljelo. Zato moramo da se složnije borimo, ujedinujemo, manje svađamo i više radimo da bismo opstali na ovim predivnim prostorima.“ **Dušan Bajatović**, generalni direktor javnog preduzeća „Srbijagas“ i predsednik pokrajinske organizacije Miloševićevih socijalista za Vojvodinu, između ostalog izjavljuje: „...Vlada Crne Gore morala je da prizna nezavisno Kosovo pod pritiskom međunarodnih krugova, a Srbija mora da štiti svoje interese svim pravnim i ekonomskim sredstvima. Nezavisnost Kosmeta nije priznao crnogorski narod, već Vlada Crne Gore i don Milo Korleone.“ Zamenik šefa poslaničke grupe Nove Srbije **Miroslav Markićević** (stranke Nova Srbija Velimira Ilića) izjavio je da je priznavanje nezavisnosti Kosova „...najsramniji čin u istoriji Crne Gore i Crnogoraca.

YUCOM

Komitet pravnika za ljudska prava

Svetogorska 17, 11000 Beograd, Republika Srbija Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25
e-mail yucomoffice@gmail.com; www.yucom.org.rs

Poručujemo Srbima u Crnoj Gori da Srbija neće zaboraviti svoje sunarodnike tamo, ali želimo da poručimo svim članovima crnogorske Vlade da će svi biti stavljeni na stub srama...“.

S druge strane, *Srpska radikalna stranka* **Vojislava Šešelja** i *Demokratska stranka Srbije* **Vojislava Koštunice** su bili mišljenja da je Srbija preduzela suviše blage mere i da je, između ostalog, trebalo da tuži sve države koje su priznale nezavisnost Kosova. Šef *Srpske napredne stranke*, **Tomislav Nikolić** je za skupštinskom govornicom izjavio: "...Situacija je veoma ozbiljna. Svi koji su do sada priznali Kosovo nisu mogli da kažu da su srpska država, da su bili srpska država pa nisu... . Jedan deo srpskog življa osuđen je da živi u državi koja je priznala da u matici može da postoji još jedna nova država“.

Među političarima su jedino **Čedomir Jovanović** (*Liberano demokratska stranka*) i **Vuk Drašković** (*Srpski pokret obnove*) izjavili da se radi o „histeričnoj i neumerenoj“ reakciji vlasti na odluku Crne Gore o priznanju Kosova, što, po njima, predstavlja potpuno kontraproduktivnu meru, kojom se dalje urušava pozicija Srbije. „... Najveći deo političke elite još ne razume činjenicu da je Crna Gora nezavisna država...“, izjavio je **Čedomir Jovanović**. **Vuk Drašković** je ovim povodom izjavio: „Ludilo je najblaža reč za javne pretnje da niko od članova crnogorske vlade neće biti bezbedan ni na tlu ni na nebu Srbije, za zahteve da se iz srpskih bolnica izbace bolesnici iz Crne Gore, da Srbija uvede ekonomsku blokadu te države, i slično...“.

Nakon ovakvih izjava političara, stigmatizacija i govor mržnje se odmah proširila i razvila i u medijima, a naročito protiv Crnogoraca, Crne Gore i crnogorskih vladajućih stranaka, posebno predsednika crnogorske vlade Mila Đukanovića. Napadi su bili mnogo blaži u odnosu na Makedoniju, koja je na neki način obezvređena i omalovažena kao sporedna i nebitna, što se najbolje ogleda u izjavi poslanika u Parlamentu Srbije **Borislava Pelevića**, inače bivšeg saborca i člana *Stranke srpskog jedinstva* **Željka Ražnjatovića Arkana**, a sadašnjeg člana *Srpske napredne stranke* **Tomislava Nikolića**: „Makedonija nas toliko ne zanima, to je ionako polušiptarska država, ali bratska Crna Gora nam je zarila nož u leđa“. Kao i u slučaju napada na **Sonju Biserko**, mediji ne samo da su nekritički, već i kroz očigledne primere „govora mržnje“ prema crnogorskoj naciji i državnom vrhu, širili netoleranciju i netrpeljivost i naglašavali ugroženo srpstvo u Crnoj Gori. Navedeni naslovi samo donekle ilustruju atmosferu koja je tih dana vladala u Srbiji: *“Kuku zastida”*, *“Crnja Gora i Makedonija”*, dnevni list *Pravda*, 11.10.08, *„Oštro-sankcije za Mila”*, *Kuriri* 11.10.2008, *Glas javnosti* *„Ujeli nas oni koje smo hranili”* i dr.

Oštre sankcije za Mila
„Kuriri“ 11.10.2008. godine.

Komitet pravnika za ljudska prava

Svetogorska 17, 11000 Beograd, Republika Srbija Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25
e-mail yucomoffice@gmail.com; www.yucom.org.rs

Najtvrdje izjave političara, osim onih koje su već navedene, objavljivane su u skoro svim medijima, redovno bez ikakve ograde i komentara, u maniru: mediji su za tržište a ovo je legitiman politički stav. Dnevni listovi *Kurir* i *Glas javnosti*, utrkuju se ko će objaviti više ogavnosti protiv Crne Gore, „režima” i Crnogoraca, koristeći pri tome već date izjave političara. Tako se kao mantra prenosi izjava **Miroslava Markićevića**, poslanika *Nove Srbije*, u kojoj on otvoreno preti funkcionerima Crne Gore: „...ni sprske zemlje ni srpsko nebo nisu sigurni za crnogorske političare. Crnogorski funkcioneri su neprijatelji našeg naroda i države” i dr. **Markićević** se takođe založio i za zamrzavanje njihove imovine i imovine članova njihovih porodica u Srbiji, kao i za zabranu njihovog ulaska u Republiku Srbiju. U medijima je omiljen i poslanik DSS **Dragan Šormaz** koji se zalaže se za **doživotnu zabranu** ulaska crnogorskih funkcionera u Republiku Srbiju, dok javnih ličnosti i političara, predstavnika NVO, kao i ljudi koji se ne uklapaju u ovaj trend najvulgarnijeg diskursa uopšte i nema. Prema pisanju medija, izgledalo je kao da je u Srbiji na delu nova homogenizacija, ovoga puta protiv „izdaje” Crne Gore.

Komentari običnih čitalaca dodatno stvaraju atmosferu mržnje i agresivnosti prema Crnogorcima. Jedan od komentatora (u dnevniku *Glas javnosti*), koji sebe naziva **patriotom**, između ostalog se zalaže za početak, da „... svim crnogorcima treba otkazati boravak, osim studentima kojima treba izdati vizu na godinu dana kako bi završili godinu a posle toga i njima dati izgon. Nitko od tih Crnogoraca nije dobio stalni boravak pa prema tome, došlo je vreme da odu. Tako to rade u zapadnim demokratijama, a pošto Crnogorci tome teže, shvatiće da to tako mora da bude jer tako čine i njihovi prijatelji. Naravno ukidanje avionske linije je sasvim pristojna mera i treba je ukinuti i Njemcima, Holandjanima, Francuzima i ostaloj belosvetskoj gamadi. ... Crnogorski studenti više ne mogu da studiraju kao srpski studenti nego kao strani. Po čemu to mora crnogorski student da ima popust a onaj iz Sudana ili Alžira ne ... Dosta bre više te diskriminacije, stranci su stranci...“. Drugi, koji se zove **Milenko** predlaže i konkretne „mere“: „...Napraviti spisak funkcionera partija na vlasti (svi članovi glavnih odbora stranaka sve do opštinskih nivoa) i svima njima i njihovim članovima porodica zabraniti ulazak u Srbiju; zabraniti da im deca studiraju u Srbiji; svu njihovu imovinu blokirati i staviti pod potpuni embargo njen promet i prodaju; zabraniti im kupovinu nekretnina u Srbiji kao i učestvovanje njihovih firmi i ovih pojedinaca u bilo kakvim finansijskim i komercijalnim aranžmanima u Srbiji; svim firmama koje su usko vezane za diktatore u CG zabraniti poslovanje sa Srbijom; njihovu imovinu blokirati do daljnjeg; zabraniti sletanje avionima njihove kompanije u Srbiju i uvesti carine od 30% za crnogorske i makedonske proizvode, bez obzira na sve dosadašnje preuzete obaveze o liberalizaciji jer je suverenitet zemlje iznad svega; uvesti vize za CG građane kako bi se mogao kontrolisati ulazak dotičnih malih Napoleona; direktno pomoći prosrpske partije u CG i direktno se mešati u izbore u CG. Zapravo raditi onako kako je USA radila protiv nas“.

U *Kuriru*, u tekstu „**Heroinska nezavisnost**“ odluka Crne Gore da proglasi nezavisnost Kosova povezuje se sa trgovinom herionom u kojoj je navodno učestvovao crnogorski premijer **Milo Đukanović** sa Albancima sa Kosova. Prema mišljenju advokata **Marka Nicovića** (inače policijski ekspert i bivši funkcioner *Interpola* specijalizovan za borbu protiv trgovine narkoticima), vrlo je verovatno da je crnogorski premijer priznavanjem nezavisnosti Kosova morao da plati neke stare dugove prema Albancima, koji su, podseća on, zdušno podržali nezavisnost Crne Gore, odnosno doprineli pobedi njegove ideje. „...Sada je došao trenutak za naplatu starog duga. Sećate se da je Milo i ranije imao kontakte, odnosno primao Čekua, Tačija, pa i Rugovu. Dakle, ovo što se desilo samo je očekivani sled događaja...“, smatra Nicović i podseća da putevi šverca droge idu upravo preko granice Kosova i Crne Gore.

YUCOM

Komitet pravnika za ljudska prava

Svetogorska 17, 11000 Beograd, Republika Srbija Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25
e-mail yucomoffice@gmail.com; www.yucom.org.rs

Heroinska nezavisnost
Kurir 12.10.2008.

Kao klasičan primer “govora mržnje” na ovom mestu navodimo kolumnu objavljenu u dnevnom listu *Press* 27.10.2008, pod nazivom **Komentar dana**, u kojoj kolumnista **Miloš Garić**, podržava štrajk gladu crnogorskog poslanika sa srpske liste **Andrije Mandića**¹ zbog priznanja Kosova od strane Crne Gore, tako što koristi **najprimitivniji i neprikriveni jezik mržnje i diskvalifikacija**, trudeći se da ga vulgarnostima pojača. Kao podnaslov teksta koji se zove **Čegović** stoji: ”...Ima nade za Crnu Goru! Ima nade. Jeste da se teški mrak nadvio nad ’srpskom Spartom’, jesu se namnožile hulje, nesoji i nikogovići, ali još po onim brdima dole hoda dosta čestitog sveta“. U samom tekstu, **Garić** između ostalog piše: „Da je obraz važniji od guzice i da u životu postoji nešto vrednije od Versačea i Gabane, Crnogorcima je pokazao Andrija Mandić. Četrdesettrogodišnji Šavničanin, otac dvoje dece, vođa parlamentarne opozicije, Srbin, gladovao je 14 dana protestujući zbog odluke crnogorske vlade da Albancima prepíše Kosovo. Borio se Mandić onako kako je jedino mogao. Nudio je Andrija svoje zdravlje i život da bi poslao poruku da je Kosovo srpsko, naravno i crnogorsko, i da iza potpisa Đukanovićevih ministara ne stoji ništa osim krvavog novca i gole vlasti. Njegova dvonedeljna glad hrani voljom i snagom srpski narod u Crnoj Gori, a ostaloj braći Crnogorcima kazuje koliko je važno da znaju ko su i šta su. ... “Ali, neka. Andrija Mandić je svoje uradio. Nije pustio da bruka tek tako prođe. Ako ništa drugo, objasnio je nesrećnom Mišku Vukoviću² šta znači biti Čegović. Mandićeva deca, sve dok im otac bude ovakav, s ponosom će nositi svoje prezime i govoriće čija su. Za Vukovića tu nema dileme. Koliko je blavor zmija, toliko je i Miško čovek.”

* * * * *

Slučaj Crne Gore, ali i drugih susednih država, odnosno država bivše Jugoslavije, o kojima će biti više reči u sledećem broju ovog biltena, pokazuje koliko je etika javnog govora u Srbiji na niskom nivou. Međutim, ovo bi predstavljalo samo politički problem Srbije da standardi javne komunikacije ne padaju tako nisko da se u rečima političara ponovo ne oživljavaju ratni poklici, pretnje, diskreditacija i omalovažavanje svih onih koji nisu po meri i ukusu političkih želja Srbije. Govor mržnje koji ide od najviših državnih organa do običnih građana, koje svesrdno podržavaju mediji, zato predstavlja veoma opasan trend u Srbiji, i dovodi ne smo do daljeg zatezanja odnosa u regionu, nego i do sve otvorenijeg nipodaštavanja standarda Evropske unije kojoj Srbija deklarativno i formalno stremlji. Ipak, najopasnije je za samu Srbiju, koja je frustrirana i opterećena

¹ **Andrija Mandić**, lider opozicione prosrpski orjentisane *Srpske narodne stranke*

² **Miodrag Vuković**, funkcioner vladajuće *Demokratske partije socijalista* u Crnoj Gori

YUCOM

Komitet pravnika za ljudska prava

Svetogorska 17, 11000 Beograd, Republika Srbija Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25
e-mail yucomoffice@gmail.com; www.yucom.org.rs

ratnom prošlošću, da kontaminira javno mnjenje koje neće biti sposobno ne samo da kontroliše vlast, nego i da bude onaj neophodan demokratski faktor daljeg razvoja Srbije.

YUCOM

Komitet pravnika za ljudska prava

Svetogorska 17, 11000 Beograd, Republika Srbija Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25
e-mail yucomoffice@gmail.com; www.yucom.org.rs